

mens de la vila --- la Comtessa que vingués, que --- li retessen la vila --- e enviám-lur missatge que molt lur ho graíem, e que-ls faríem bé per la amor que-ns mostraven, *de guisa* que valria a éls e a lur linyatge», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 29, 68).

Locucions amb *fer* i combinacions conjuntives o prepositives (*fer en guisa de, fer en guisa que*): «molt fo aquell hom irat contra les compaynes del alberc, com no havien donada de la erba al cavall; al qual donà ell mateix de la erba, e feya *en guisa* per què fos gras e que en ell guanyàs», Llull (*Merav.*, Ag. II, 48); «fé *per guisa* que pusques haver perpetualment lo bé que lonc temps has desijat», Ant. Canals (*Carta de St. Bernat a sa germana, CoDoACA XIII*, 500). L'ús gramaticalitzat fa que el mot tendeixi a ser pronunciat incompletament, car la mateixa freqüència de l'ús fa innecessària una articulació perfecta dels seus sons. De vegades en resultava mutilat de la vocal final: «si, doncs, no-u fan tan solament per desig de fills, abans totavia que usen *en guis de* fornicació, és pus fort pecat en ells que en altres», Andreu el Capellà (*De Amore*, p. 63). Altres vegades, mutilat de la consonant medial, fenomen on entren en joc altres factors així mateix, de fonètica o d'ultracorrecció occitana o a la inversa, car es troba també en textos d'aquella llengua, o en ambients nostres que hi reaccionaren, com certs textos poètics.

La variant *guia*, en efecte, apareix sovint —i, més d'una vegada, assegurada per la rima— en Cerverí de Girona, per exemple: «Ára prec Déu omnipotén / --- / que-m gart tots mos jorns de peccar / --- / Sényer Déus, en aytanta *guia* / com hanc pequey, ne nuyt ne dia, / me confés, Senyor ---» (*Oració de tot dia*, v. 103, tot i que el ms. ho esmena abusivament en *guisa*); ho trobem, en efecte, així mateix en occità antic: «no pot trobar cavalier / ab armas qu' en neguna *guia* / puesca fugir que no l'au<s>sia», Jaufré (v. 877); on és clar que també hauria pogut escriure *guisa/auçiza*, però no es pot decidir — ni cal, per a la nostra tesi explicativa. Però també en cercles on l'ocità ja s'oblida en una penombra obsolescent: «un puç petit, qui fou exporgat de tots los arbres que allí eren, *en guia que*, co<a>nt los capitans parlarien ensemps, no s'i pogués fer agayt ni trayció», Ant. Canals (*Scipiò, NCL*, 45); i per a la supervivència d'aqueixa variant, *guia* i els derivats *guià* i *guiat*, a Mallorca, veg. *BDLC* IV, 293.

Guisa, igual que el seu sinònim modern galficitzant, *moda*, es va tornar per una matisació emfàtica i en certa manera el·líptica, el nom de la manera elegant i present dels vestits i dels costums: cosa ja implicada en un poema juvenil d'Eiximenis (que a penes calgué desprosificar), on ens parla de les *dones a la guisa*, o *dones del temps o de la verdura* (desimboltura jovenívola): «Mas què direm <de les fembres / e> de les dones presens, / <qui són> dones de la *guisa* / e-s fan dir dones del temps, / e dones de la verdura / e don<zell>es de la cort: / qui <en la lur> vestidura / van <entorn> ab taylls noveylls, / qui ---» (*Dones*, cap. 54, f° 41v2; *EntreDL* I, 166, v. 3, 169); i en

un doc. del S. XV *anar a la guisa* 'anar a la moda': «aquell lo dit consell hac per bo, quan los dits trescents cavalls fossen haguts, entre los quals n'i hagués cent abtes per portar cubertes, e los restants fossen per *anar a la guil[s]sa*» (recollit per Comes, *Li. de Coses Asseny.*, 233).

Després del S. XIV el mot començà de tornar-se ranci, sense ser encara oblidat, en categoria, de paraula gran i carregada de noble èmfasi, cada cop més rebuscat; car en rigor ni avui ha arribat a ser un terme de la llengua morta i ennuvolada d'oblit. Mateixa sort ha tingut en les llengües germanes — mal que en algunes hagi pogut mantenir-lo en ús ranci una constitució política més aferradissa. Però ha estat comú a totes les germanes romàniques d'Occident; port., cast., oc., it. *guisa*, fr. *guise*. Ha quedat definitivament establert, majorment després de l'article del DCEC, al qual bastarà remetre per a certs detalls històrics, bibliogràfics i d'argumentació, que en totes elles ha estat heretat directament del germànic, o millor dit, de l'ambient militar germano-llatí del baix Imperi, en la seva metamòrfosi progressiva cap als medis feudo-senyorials.

DERIV.: *Guisar* 'cuinar viandes, aparellant-les aptament' [més o menys usat, però no per tothom, des dels Ss. XVI-XVII]: en OPou (*TbPu.*) no figura en el lèxic exemplificat, i el capítol corresponent el titula DE CUYNAR, i com a capçal de pàgina, *de la cuyna y cuynar*, p. 223; però en les dues pp. següents de l'ed. prínceps, els capçals ja porten *de la cuyna y guisar* (¿potser inacceptat per l'autor gironí, però introduït per l'impressor Huete de Val.?). el *DTO*. només el posa com a remissió a *aparellar viandes* (p. 346a de l'ed. 1767, però crec que ja ve de la de 1647; ni així en Lacav., que prefereix *amanir viandes*); sí des de Lab. 1839 (i en Belv. potser mer oblit, perquè tanmateix recull el derivat *guisador*); probablement no fou mai imitació del castellà (on tampoc no es documenta fins a 1490) sinó mot d'ambient més nobiliari o senyorial; que, en el tarannà menys encastellat de la nostra gent no fou tan afavorit pel comú sentir; Fabra (*DOrt.*, *DFa.*) refusà el seu assentiment a la declaració de «barbrisme» que en volia fer Careta.

Si algú argumentés que el cat. i l'oc. preferiren *aguisar a guisar* en l'acc. general i etimològica de 'disposar, arranjar' i això fa dubtar de la genuïtat de l'ús culinari del mot, encara fóra fàcil d'objectar-li: no hi ha dubte que fou l'homonímia imminent amb *guiar/guizar* *WIDAN la que afavoria una preferència per a la forma prefixal *aguiar*, i condemnava la no prefixada *guisar* en llengua d'oc, i fins en català, a una exclusió del llenguatge noble dels escriptors, l'ús més plebeu dels cuiners i hostalers pogué desdenyar aqueixes preferències. *Guis*; *guissasos* maestr. (*guissasos AlcM* és clar que no deu ser més que grafia bàrbara); cf. però, *guixasos*; *guisador*; *guisander*. *Guisat* m. 'plat aptament aparellat' [Lab. 1888]; altre argument que es podria allegar, per fundar el manlleu del castellà, fóra el fet que hi hagué qui digué *guisa(d)o*, ço que consta com a val., però això mateix en limita la força, per més que el Lab. de 1839 i 1864, registrin només *gui-*